

Turun yliopiston juhla ja promootio 3. kesäkuuta 1955. Tasavallan presidentti J.K.Paasikivi ja rouva Alli Paasikivi saapumassa Turun yliopiston uusien rakennusten vihkiäisjuhlaan ja promootioon (Turun konserttitalolle). Kuva: Kuvauspalvelu U. A. Saarinen, Turku

J. K. Paasikiven kirjojen reunamerkintöjä

Teksti PANU TURUNEN

RESIDENTTI J. K. Paasikiven testamentin toinen pykälä kuuluu näin: "Turun yliopisto on saava kirjastoni." Rouva Alli Paasikivi kunnioitti henkilökohtaisesti n. 7 500 kirjan kirjaston luovutustilaisuutta vuonna 1958.

Bibliophilos 2/1990 sisältää professori Kerttu Saarenheimon ansiokkaan kirjoituksen J. K. Paasikiven kirjastosta. Kerttu Saarenheimo työskenteli pitkään kirjallisuustieteen professorina Turussa ja ennen sitä, 1950-luvun lopulla, hän toimi kirjastovirkailijana Turun yliopiston kirjastossa, ja oli todistamassa J. K. Paasikiven kirjakokoelman järjestämistä. Saarenheimo kertoo *Bibliophiloksen* artikkelissaan Paasikiven kirjojen reunamerkinnöistä vain lyhyesti. Siksi pyrin tässä kirjoituksessa tarjoamaan lisätietoa reunamerkinnöistä ottamalla lähempään tarkasteluun kirjoja, jotka Paasikivi on lukenut erityisen huolellisesti.

Koska kirjojen marginaalit ovat usein kapeita, Paasikivi on tarvittaessa lisännyt merkintöjään kirjojen alkulehdille, nimiösivuille ja kirjojen lukujen alkuun. Alkulehdille tehdyt merkinnät ovat erityisen informatiivisia, koska ne sisältävät ikään kuin kirjan sisällysluettelon tai sivunumerolla varustetun yhteenvedon. Voidaan päätellä, että Paasikivi on tällöin maininnut juuri ne sivut, joilta löytyvät hänen arvionsa mukaan kirjan tärkeimmät kohdat. Tuollaisessa sisällysluettelossa

sivunumerot ovat vasemmalla ja sen jälkeen tulee huomautus tai sitaatti tekstistä – esimerkiksi näin: "91-Suomi; 93-Jo Lenin uskoi; 94-kopeea kieltä; 99-Jaappanilaiset; 106-Stalin." Näin huolellisesta kirjojen lukemisesta on varmasti ollut hyötyä diplomaatin ja poliitikon työssä. Laatiemiensa hakemistojen avulla Paasikivi on voinut nopeasti tarkistaa tärkeinä pitämänsä kohdat.

Sivunumeroiden kohdalle kirjoitetut huomautukset tai lyhyet sitaatit ovat monikielisiä. Esim. ruotsinkielisiin kirjoihin tehdyt merkinnät ovat pääasiassa ruotsinkielisiä, ja lisäksi merkintöjä on pikakirjoituksella ja suomeksi. Paasikivi noudattaa samaa periaatetta kaikissa kirjoissa, jotka hän on lukenut tarkasti: huomautukset ovat pikakirjoituksella, suomeksi ja sillä kielellä, jolla kirja on julkaistu.

Paasikiven kirjakokoelman kielijakauma on seuraava: suomi 32 %, saksa 21 %, ruotsi 18 %, ranska 14 %, englantia 11 % ja venäjä 4 %. Merkittävissä diplomaatin ja poliitikon tehtävissä toiminut Paasikivi on saanut lahjaksi myös harvinaisilla kielillä painettuja kirjoja, mutta näiden osuus kirjakokoelmasta jää alle prosenttiin. Joskus kuulee väitettävän, että Suomen itsenäisyyden alkuvuosikymmenien kouluja käyneet henkilöt osasivat hyvin saksaa, kun taas nykyään osataan hyvin englantia. Se, joka väittää näin, ei huomaa

tärkeintä kielitaitoeroa: Suomen itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä kouluja käyneiden henkilöiden kielitaito oli huomattavasti monipuolisempi kuin suomalaisten kielitaito nykyään. Toki on myönnettävä, että Paasikivellä oli poikkeuksellisen hyvä kielitaito. Arvelen, että maamme nykypolitiikoista vain Alexander Stubb vetää vertoja Paasikivelle, jos kielitaidosta puhutaan. Viimeksi käydyissä presidentinvaaleissa osa ehdokkaista ei osannut puhua edes ruotsin kieltä. Onneksi maahanmuuttajat ovat usein monipuolisesti kielitaitoisia.

Pienten kansakuntien asema

Kaikki, jotka ovat lukeneet Paasikiven päiväkirjoja (WSOY ja Kansallisarkiston ystävät ovat julkaisseet niitä kiitettävästi), tietävät, miten huolestunut Paasikivi oli pienten kansakuntien asemasta kriisiaikoina. Hän hankki runsaasti tätä aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Hän varusti pieniä kansakuntia koskevilla merkinnöillään myös monia sellaisia kirjoja (esim. valtionpäämiesten elämäkertoja ja La Fontainen eläintarinoita), joiden pääteemana eivät olleet pienet kansat.

Vuonna 1918 itsenäistyneen Tšekkoslovakian ensimmäisen presidentin Tomáš Masarykin (1850–1937) kaksi kirjaa tarjoaa hyvän esimerkin Paasikiven kiinnostuksesta.

Masarykin kirjan *Die Weltrevolution. Erinnerungen und Betrachtungen 1914–1918* Paasikivi on hankkinut elokuussa 1925 kylpylämatkalla Bad Gasteinissa Itävallassa. Kirjan kustansi Erich Reiss Verlag Berliinissä 1925. Suomen tasavalta oli silloin ollut olemassa vasta vähän yli seitsemän vuotta, vuoden verran pitempään kuin Masarykin johtama valtio. Paasikivi ei yleensä käyttänyt alleviivauksissaan punakynää, mutta demokratian pohdiskelu ja tasavallan vallanjoon kysymykset ovat saaneet hänet useassa kohdassa tarttumaan punakynään.

Katsotaan pari esimerkkiä Paasikiveä kiinnostaneista kohdista. Masaryk kirjoittaa (s. 474): "Aito demokratia ei tule olemaan vain poliittista,

vaan myös taloudellista ja sosiaalista", ja Paasikivi merkitsee kohdan punaisella.

Valtioelinten vallanjaosta Masaryk kirjoittaa (s. 510):

"Ranskassa hallitus muodostetaan kansanedustajista, parlamentarisesti. Meidän oloissamme pitäisin parhaana sekajärjestelmää: presidentti valitsee tietyn määrän ministereitä (valtaosan? puolet?) kansanedustajista ja senaattoreista, loput parlamentin ulkopuolelta. Näin olisi mahdollista saada hallitukseen ammattiministereitä; sillä juuri siinä on parlamentarismien hyvin tunnustettu vika, että useat ministerit eivät ole ammatti-ihmisiä, vaan puolueihmisiä."

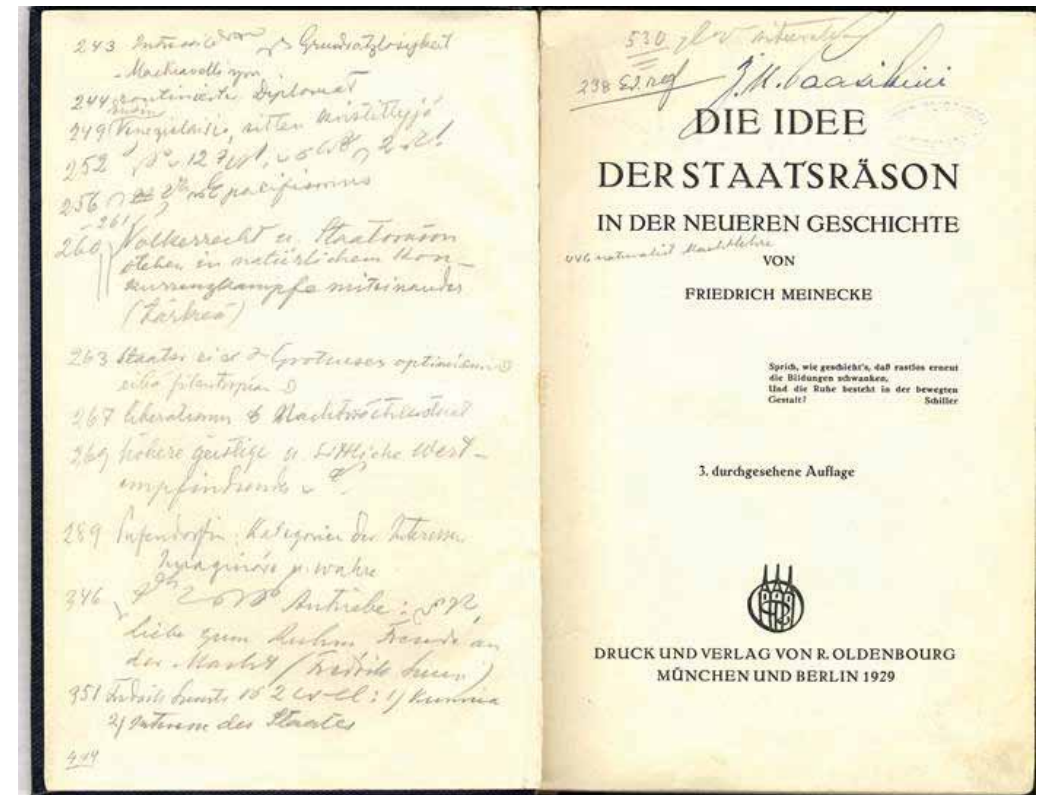
Tässä kohdassa Paasikivi käyttää paljon punaista ja merkitsee kolme kertaa marginaaliin (tällä kertaa ruotsiksi): "Obs."

Uuden Tšekkoslovakian valtion saksankielisen vähemmistön asema oli kiistanalainen. Masaryk kommentoi aihetta tavalla, joka saa Paasikiven kirjoittamaan sivun 462 marginaaliin 12 huutomerkkiä ja kommentteja suomeksi ja saksaksi. Masaryk kirjoittaa muun muassa:

"Itsenäisyyden aikana päätökset tehdään aina ja kaikessa ei vain kansallisilla ja kielellisillä perusteilla, vaan myös taloudellisilla perusteilla. Meidän maamme saksankielisen vähemmistön kysymys on oikeudellinen kysymys, ei vain saksankielisiä koskevan oikeuden, vaan myös meidän maamme tšekkejä koskeva oikeudellinen kysymys. Ja se on kysymys, jossa otetaan huomioon molempien kieliryhmien edut, nimenomaan taloudelliset edut."

Paasikivi kommentoi: "Ohhoh!! Tämä on oikein, mutta se osoittaa, miten M. itse ajattelee 'vanhanaikaisesti': asian luonto vaatii niin."

Masarykin toisen kirjan *Das neue Europa. Der slavische Standpunkt*, joka on painettu Berliinissä 1922, alkulehdille Paasikivi on tehnyt listan kirjan tärkeistä sivuista, joista mainitsen tässä neljä: "4 – pangermanismi; 40–41 Problem der kleinen Nationen; III – Forderung d. polit. Gerechtigkeit; 122 – poliitikko ja moraali." Listan avulla saa hyvän käsityksen Masarykin vuonna 1917 alunperin

Friedrich Meinecken (1862–1954) valtio-opillinen kirja *Die Idee der Staatsräson* tarkastelee valtion etua Machiavellin ajasta lähtien ensimmäiseen maailmansotaan asti. Kuva: Turun yliopiston kirjasto

tšekiksi kirjoittamasta kirjasta.

Valitsen kirjasta tekstikohtia, jotka näyttävät kiinnostaneen Paasikiveä erityisesti.

Masaryk käyttää paikoitellen kovaa kieltä ja myöntää saksankielisen edition esipuheessa, että vuonna 1920 hän muotoilisi monet kohdat eri tavalla. Näin hän kirjoitti 1917:

"Koska Böömi sijaitsee keskellä Eurooppaa ja koska tšekit ovat historian kuluessa vastustaneet orjuuttavaa germanismia ja pangermanismia, Böömillä on suuri poliittinen merkitys, jonka liittoutuneet ovat jo tunnustaneet."

"Vaatimus itsenäisen Tšekkoslovakian luomisesta on poliittisen oikeudenmukaisuuden vaatimus..."

Paasikivi on kirjoittanut vahvan viivan sivun reunaan, reunamerkin N.B. (nota bene =

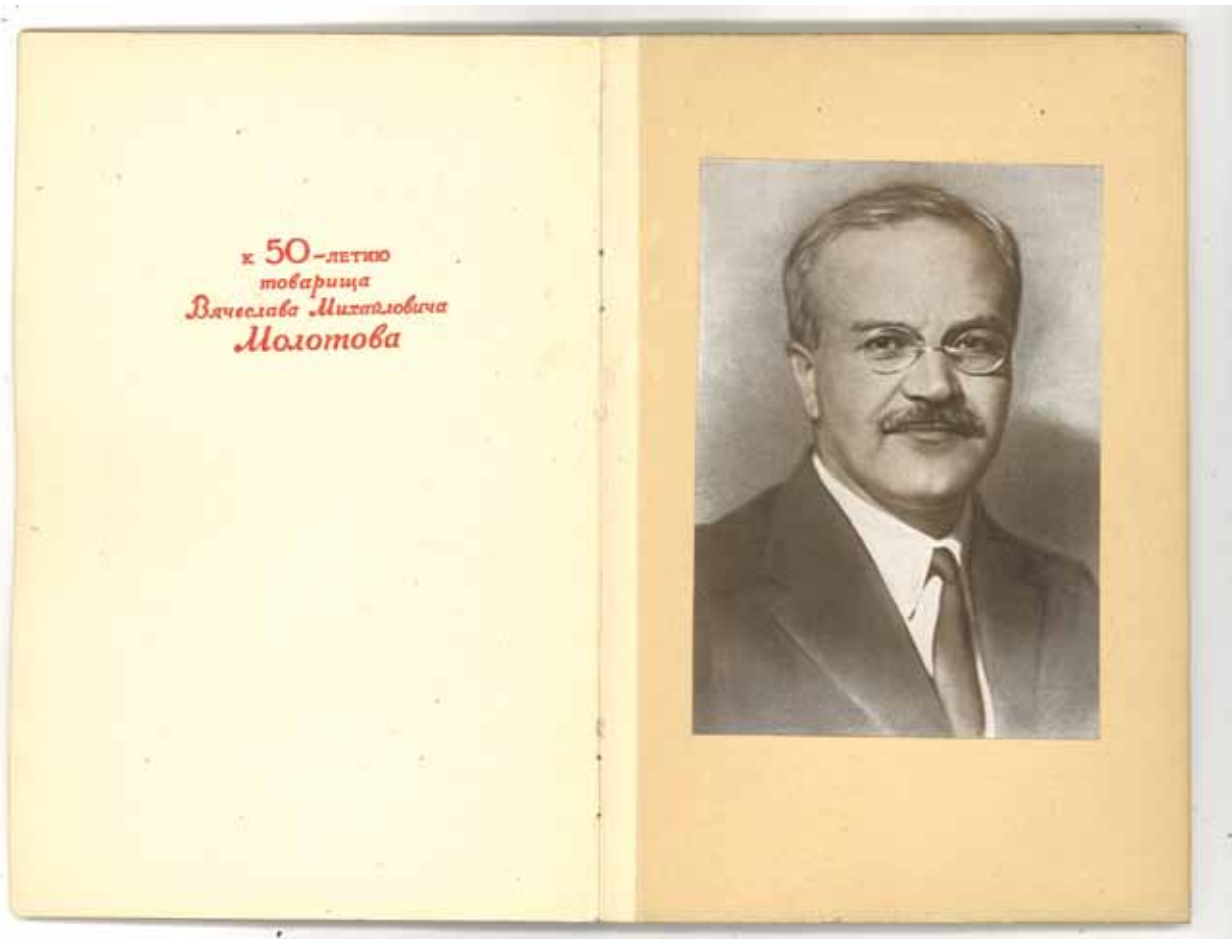
pane tarkoin merkille) ja kaksi huutomerkkiä tähän kohtaan:

"Politiikassa Euroopan yleinen mielipide ilmaisee kantansa ylipäänsä suurten valtioiden hyväksi. Tämän ajan avainsana on imperialismi. Pienistä valtioista ja kansoista ei puhuta ilman että puheessa on annos halveksuntaa ja sääliä. Treitschke on muotoillut saksalaisen näkemyksen valtiomahdista väittämällä, että pienen valtion ideassa on jotain naurettavaa."

Paasikivi on alleviivannut tämän kohdan sivunumeron 41 ja lisännyt nimen "Treitschke". Hän on varmasti ottanut selvää, onko Masaryk ymmärtänyt oikein Treitschken kannan.

Paasikiven päiväkirjassa (II.7.1939) on merkintä:

"Luen Masarykin kirjaa *Das neue Europa*. Se

"Toveri Vjatsheslav Mihailovitsh Molotovin 50-vuotispäiväksi". V. M. Molotov (1890–1986) ei virallisissa valokuvissa useinkaan hymyillyt, mutta juhla kirjansa alkulehdillä julkaistussa kuvassa hän hymyilee sydämellisesti. Kuva: Turun yliopiston kirjasto

sisältää tietoja ja ajatuksia, jotka koskevat pieniä kansoja ja heidän asioitaan. Tämä kirja on huomioitava. (Se on kyllä hyvin saksalaisvastainen ja Itävallan vastainen sekä yksipuolinen)."

Paasikivi on lukenut vuonna 1922 ilmestynyttä kirjaa vuonna 1939. Kriisi Euroopassa oli tuolloin syventynyt, ja historiatietoinen Paasikivi on tarvinnut tietoa ensimmäisen maailmansodan jälkeisestä kansainvälisestä politiikasta. Tämä esimerkki osoittaa, että hän on hankkinut ja lukenut myös vähän vanhempaa kirjallisuutta. Valitettavasti hän on kovin harvoin merkinnyt kirjaan hankintavuoden.

Paasikivi on kirjoittanut muistiin sitaatin sivulta 260: "Völkerrecht u. Staatsräson stehent in natürlichem Konkurrenzkampfe miteinander" ("Kansainvälinen oikeus ja Staatsräson ovat luonnollisessa kilpailutilanteessa keskenään"). Tähän Paasikivi on merkinnyt: "Tärkeä."

Mutta mitä Staatsräson oikein tarkoittaa? Se on lainasana ranskan kielestä: raison d'état. Kyseessä on siis valtion järkevää toimintaa koskeva periaate. Se on periaate, jonka mukaan valtion etu on ensisijainen suhteessa kaikkiin muihin intresseihin. Tämän periaatteen mukaan valtio voi tietyissä tilanteissa loukata yksittäisiä oikeuksia,

jos se katsoo tämän olevan välttämätöntä valtion edun kannalta. Siksi tämä periaate kilpailee kansainvälisen oikeuden kanssa, jota Kansainliitto tuohon aikaan yritti pitää voimassa ja sitouttaa jäsenvaltionsa noudattamaan – huonolla menestyksellä.

Paasikivi on lukenut Friedrich Meinecken (1862–1954) kirjan *Die Idee der Staatsräson in der neueren Geschichte* hyvin tarkasti. Kuvassa näkyvien, kirjan sivuja 253–351 koskevien merkintöjen lisäksi Paasikivi on tehnyt merkintöjä kirjan alkulehdille, nimiösivua seuraaville kolmelle sivulle kuten myös kirjan loppuun. Näitä tyhjille sivuille tehtyjä erilaisia merkintöjä, yhteenvetoja, avainsanoja, lainauksia tekstistä jne. on yhteensä hämmästyttävät 12 sivua! Eikä tässä kaikki: Paasikivi on tehnyt muistiinpanoja, alleviivauksia jne. myös kirjan sisäisivuille, eniten johdantolukuun, jossa periaatetta analysoidaan, ja Machiavellia käsittelevään lukuun. Merkinnät ovat suomeksi, saksaksi ja pikakirjoituksella.

Sille, joka on lukenut Paasikiven päiväkirjoja, Friedrich Meinecke on tuttu nimi. Paasikiven työt vaihtuivat, mutta oli hän pankinjohtaja, diplomaatti tai poliitikko, yhä uudestaan hän palasi Meinecken äärelle. Paasikiven käytössä oli Meinecken kirjan 3. painos vuodelta 1929. Lue-taanpa, miten Paasikivi päiväkirjassaan 25. heinäkuuta 1944 viittasi Meineckeen:

"Meillä on luotettu oikeuden ja oikeudenmukaisuuden voimaan. Historia ei näy antavan siihen perustetta. Historiaa lukiessaan tulee pessimistiseksi. – Valtiot toimivat Staatsräsonin mukaan. Se on hirveää – blotrotig [verenpunaista]. Se on ulkopuolella hyvän ja pahan. ...katso Meinecke, Staatsräson (lopussa ja alussa). Toistaiseksi ei ole onnistuttu löytämään mitään järjestelmää, joka rajoittaisi Staatsräsonia ja suojelisi toisia valtioita sitä vastaan."

Päiväkirjamerkinnän lopussa pilkahtaa kuitenkin optimismi: "Staatsräsonin rajoitus ... [siitä] riippuu ensi kädessä pienten valtioiden tulevaisuus, mutta loppujen lopuksi myös suurten ja koko ihmiskunnan menestys." Valtiomiehen

varovaista optimismia on se, että hän näyttää uskovan suurten ja pienten valtioiden yhteistyön olevan kuitenkin mahdollista, koska siitä on kaikille hyötyä.

Venäjä ja Neuvostoliitto

Paasikiven kirjastossa on erinomainen valikoima Venäjää ja Neuvostoliittoa käsittelevää kirjallisuutta molemmilla kotimaisilla kielillä sekä saksaksi, ranskaksi, englanniksi ja venäjäksi. Paasikivi oli ennen lakitieteen tohtorin tutkintoa suorittanut filosofian kandidaatin tutkinnon pääaineenaan venäjän kieli ja kirjallisuus. Kiinnostus Venäjää kohtaan alkoi jo varhain. Hän on hankkinut ja lukenut suuren määrän Venäjän ja Neuvostoliiton johtajien elämäkertoja sekä itänaapurin poliittista historiaa käsitteleviä teoksia.

Paasikivi on seurannut tarkasti, millaista kirjallisuutta näistä aiheista ilmestyy. Esimerkiksi: hänen kirjastossaan on monta puolalaisen, juutalaissyntyisen lehtimiehen Isaac Deutscherin kirjaa Neuvostoliitosta. Krakovan yliopistossa akateemisen loppututkinnon suorittanut Isaac Deutscher (1907–1967) matkusti huhtikuussa 1939 Puolasta Iso-Britanniaan toimiakseen puolalaisen lehden kirjeenvaihtajana, mutta sota muutti suunnitelmat. Deutscher haki ja sai töitä brittilehdistä. Vuonna 1949 ilmestyi hänen laaja ja arvostettu teoksensa *Stalin: A Political Biography*. Tämä elämäkerta ilmestyi suomeksi vuonna 1978 WSOY:n Profiili-sarjassa. Kirjasta otettiin monta painosta. Paasikivi luki elämäkerran saksaksi jo vuonna 1951, 27 vuotta ennen suomennoksen ilmestymistä, Stalinin vielä eläessä! Paasikiven kirjastossa on tarkasti luettu, runsaasti merkintöjä sisältävä, Zürichissä painettu editio.

Valitsen hänen kirjastonsa Neuvostoliittoa käsittelevistä kirjoista vielä kaksi näytettä. Ulkoministeri V. M. Molotov täytti 50 vuotta keväällä 1940. Merkkivuoden kunniaksi julkaistiin M. Tihomirovin kirjoittama juhla kirja, jonka nimi on *Vneshnjaja politika Sovetskogo Sojuza* (Neuvostoliiton ulkopolitiikka).

Talvisodan jälkeen keväällä 1940 Paasikivi nimettiin suurlähettilääksi Moskovaan. Sieltä hän palasi Suomeen kesäkuun alussa 1941. On todennäköistä, että hän on ostanut Molotovin juhlakirjan Moskovasta.

Kirjan ensimmäistä tekstisivua (s. 5) Paasikivi on alleviivannut kohdasta, jossa lukee näin:

"V. M. Molotovin henkilössä ruumiillistuvat hyvin lahjakkaan neuvostokansamme parhaat piirteet: uskollisuus Leninin ja Stalinin puolueen korkeille periaatteille, murtumaton tarmokkuus ja tahdonvoima, pyyteetön isänmaanrakkaus."

Paasikivi huomauttaa: "Liottelua!"

Sivuilla 5–7 on paljon alleviivauksia, huuto-merkkejä, rasteja ja N.B. -merkintöjä. Suomenan ne tekstikohdat, joiden kohdalle Paasikivi on merkinnyt rastin:

"...meidän maamme on saavuttanut voittoja, joilla on yleismaailmallinen, historiallinen merkitys. Kommunismien lippu kohoo voitokkaasti maapallon yhdessä kuudesosassa. Suurenmoinen neuvostokansa loi ensimmäisen kerran ihmiskunnan historiassa uuden maailman, maailman, jossa ... ihminen ei riistä toista ihmistä – sosialismin maailman."

"Neuvostoliiton kukistumaton voima lyö leimansa kansanjoukkojen moraalipoliittiseen yhtenäisyyteen..."

"Leninin ja Stalinin puolueen viisaan politiikan ansiosta, kapitalistien saarrosta huolimatta, työläisten ja talonpoikien valtiosta tuli ensimmäistä kertaa kommunistien kukistumaton linnoinen. ... toteutamme leniniläis-stalinistista rauhan ja kansojen ystävyyden politiikkaa."

Paasikiven rasti viittaa sivun ylälaitaan, johon hän on kirjoittanut: "Hirmuista liottelua!"

Kirjan alkulehdille hän on kirjoittanut arviot näistä sivuista: "Ylisanoja – liottelua – koettaa."

Kirjan luvun "Taloudellisen ja poliittisen saaron murtaminen" Paasikivi on varustanut runsailla merkinnöillä. Alkusuivulle hän on lisännyt tätä lukua kuvaavat avainsanat "venäläisten epäluulo". Tihomirov kirjoittaa kirjansa sivulla 31:

"Meidän ulkopoliitikamme erosi täysin eräiden muiden maiden ulkopoliitikasta selkeytensä ja johdonmukaisuutensa ansiosta. Osallistumisellemme kansainvälisiin sopimuksiin on aina ollut ominaista se, että allekirjoitukseemme voi luottaa. Me tosiaan odotamme selkeyttä suhteissamme toisiin valtioihin."

Tähän kohtaan Paasikivi on merkinnyt kaksi huutomerkkiä, ja sen sivulauseen kohdalle, jossa Tihomirov väittää, että "allekirjoitukseemme voi luottaa", Paasikivi on merkinnyt rastin, joka viittaa sivun ylälaudassa olevaan merkintään: "Häpeämätöntä!"

Tihomirovin kirjassa on myös Neuvostoliiton ja Baltian maiden suhteita käsittelevä luku. Se alkaa näin:

"Neuvostoliiton ja Baltian maiden – Viron, Latvian ja Liettuan – solmimalla sopimuksella keskinäisestä avunannosta on valtava historiallinen merkitys. Nämä sopimukset tekivät lopun imperialististen valtioiden juonitteluista Baltian maissa, varmistivat molemminpuolisen turvallisuuden sopijamaiden välille ja maiden taloudellisten suhteiden kehittämisen. Nämä sopimukset osoittavat havainnollisesti koko maailmalle sen hyvin suuren kunnioituksen, jolla Neuvostoliitto on suhtautunut ja suhtautuu pieniin maihin. Neuvostovaltion politiikka eroaa tässä perusteellisesti imperialististen valtioiden politiikasta." (sivu 77)

Paasikivi huomauttaa kirjan sisäisivuilla, tuon sivun kohdalla: "Hirveätä." Kirjan alkulehdille tekemässään merkinnässä hän kommentoi tuota samaa sivua 77: "Hirmuista valheellisuutta ja petollisuutta."

Katsotaan seuraavaksi Stalinin vuonna 1939 ilmestynyttä kirjoituskokoelmaa *Voprosy leninizma* (Leninismien kysymyksiä). Kirjan nimiösivua edeltävälle sivulle on painettu punaisella, isokoisella tekstillä: "Proletarii vseh stran, soedinajtesy" ("Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen"). Paasikivi on kirjoittanut tämän sivun ja viereisen sivun täyteen huomautuksia. Häntä on kiinnostanut erityisesti Neuvostoliiton talou-

dellinen kehitys. Stalinin teos sisältää myös NL:n talouden tilastoja, joita Paasikivi on käynyt tarkasti läpi.

Kirjan sivuilla 564–611 on Stalinin toimintakertomus Keskuskomitean työstä puolueen 18. kokoukselle. Stalin puhui 10. maaliskuuta 1939. Paasikivi on lukenut tarkasti kertomuksen, jonka ensimmäinen luku on nimeltään "Neuvostoliiton kansainvälinen asema" ja toinen luku "Neuvostoliiton sisäinen tila". Toinen luku sisältää mm. katsauksen teollisuuden ja maatalouden tulevaan kehitykseen sekä vertailevat tilastot "Teollisuuden kasvu NL:ssa v. 1934–1938 miljoonina ruplina (1926–1927 hintoina)" että "Teollisuuden kehitys NL:ssa 1913–1938". Jälkimmäinen tilasto sisältää vertailun tärkeisiin teollisuusmaihin USA:han, Englantiin, Saksaan ja Ranskaan. Vuoden 1913 teollisuustuotanto on merkitty vertailuluvulla 100, mutta siinä on tietysti käytetty vanhan Venäjän tietoja.

Paasikivi on tarkastellut myös tilastoja "Koulujen rakentaminen NL:ssa 1933–1938" ja "Korkeakouluista valmistuneita nuoria spesialisteja vuosina 1933–1938". Sitten on vuorossa kolmas luku "Neuvostoliiton rakennustyön lujittaminen". Stalin kirjoittaa:

"Neuvostoyhteiskunnan erikoispiirre nykyisenä aikana, joka erottaa NL:n mistä tahansa kapitalistisesta yhteiskunnasta, on siinä, että NL:ssa ei ole toisilleen vihamielisiä yhteiskuntaluokkia, joiden edut ovat yhteensovittamattomat. Riistävät luokat on lakkautettu, kun taas työläiset, talonpojat ja älymystö elävät ja työskentelevät ystävällisessä yhteistyössä."

"Tämän yhtenäisyyden perustalta kehittyvät sellaiset liikkeellepanevat voimat kuin neuvostoyhteiskunnan moraalipoliittinen yhtenäisyys, NL:n kansojen ystävyys, neuvostopatriotismi."

"Neuvostopatriotismin" Paasikivi on alleviivannut vahvemmin kuin muut kohdat ja on merkinnyt marginaaliin: "Hirmuista kehumista." Stalinin puhe jatkuu:

"Nimenomaan vaalit korkeimpiin valtion elimiin demonstroivat loistavasti juuri sitä neuvos-

toyhteiskunnan yhtenäisyyttä ja juuri sitä NL:n kansojen ystävyyttä, joista muodostuu meidän maamme sisäiselle tilalle ominainen erikoispiirre."

Paasikivi on tehnyt yhteenvedon kirjan tästä luvusta yhdellä sanalla: "Fanatikko."

J. K. Paasikiven kirjasto on aarre, johon kannattaa tutustua. Tervetuloa Turun yliopiston kirjastoon!

Kirjoittaja on Turun yliopiston kirjaston erityisasiantuntija (pantur@utu.fi)

Taustatietoa

KERTTU SAARENHEIMO (1990): J. K. Paasikivi kirjastonsa valossa. *Bibliophilos* 2/1990.
"Ei pienillä ole mitään turvaa". J. K. Paasikiven päiväkirjat 1934–1939. Helsinki: Kansallisarkiston ystävät 2004.
J. K. Paasikiven päiväkirjat 1944–1956. Ensimmäinen osa (1944–1949). Toim. Yrjö Blomstedt ja Matti Klinge. Porvoo: WSOY 1985.